

תגובה: התייחסות למשמעות מותה של דבורה מינקת רבקה

ברצוני לחדד את השאלה מדוע מוזכרת בתורה מיתתה של דבורה ולא של רבקה. הרי מצאנו בפרשת ויחי בדברי יעקב: "שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת אַבְרָהָם וְאֶת שָׂרָה אֲשֶׁתוֹ שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת יִצְחָק וְאֶת רַבֵּקָה אֲשֶׁתוֹ וְשָׁמָּה קָבְרָתִי אֶת לָאָה" (מט, לא). הרי לנו פסוק מפורש על קבורת רבקה במערת המכפלה כמו שרה אמנו, ואם כן מדוע מיתת רבקה וכן מיתת לאה אינן מצוינות בכתוב?

לפיכך, נראה לומר על דרך הפשט, שהתורה מטעמים השמורים עמה לא ראתה צורך לציין את מיתת אמותינו, וכפי שאמרנו לא רבקה וגם לא לאה.

לפי זה עולה שאלה הפוכה: מדוע בחרה התורה לציין את מותה של שרה? ישוב הדבר הוא בכך ששרה הייתה הראשונה להיפטר מן העולם מהאבות והאימהות, ונדרשת קניית חלקת השדה ומערת המכפלה כמקום קבורה לכל המשפחה. לכן התורה מזכירה את מות שרה.

לגבי רחל אמנו, שאף מיתתה מובאת בפרקנו, ברור שהדגש הוא כי למרות שהייתה מהאימהות לא זכתה להיקבר במערת המכפלה בחברון, אלא בדרך אפרת בבית לחם, באירוע מיוחד של לידת בנימין.¹

ומכאן לגבי דבורה מינקת רבקה, על דרך ההשערה נציע, כי ייתכן שבמערת המכפלה נקברו האבות והאימהות, ושמה אולי בשדה שמסביב ובמערות שבו, נקברו שאר בני

¹ **תגובת רועי קאמראן:** הנחת המוצא של אריאל שהתורה מתארת את מותן של האימהות רק כאשר הדבר תורם לגוף הסיפור, היא הבסיס למאמר "משמעות מותה של דבורה מינקת רבקה" (עיין שם בהערה 2, שהבאנו היכן והאם מוזכר מותן של האימהות). כל הדיון שם סובב סביב השאלה מדוע מיתתה של רבקה מוזכר רק ברמז באמצעות מותה של דבורה מינקת רבקה (עיין בגוף המאמר ליד הערה 2). אכן, בעקבות חז"ל והפרשנים, השאלה מניחה שמות דבורה מרמז על מות רבקה. אריאל בהתייחסותו הולך בדרך אחרת ומפריד בין שני האירועים.

המשפחה המורחבת והנלווים אליה. התורה מציינת כי דבורה, על אף שהייתה ממשפחת אברהם והייתה ראויה להיקבר בחברון, נפטרה ונקברה מתחת לבית אל.² לחילופין, נסתכל על פרק לה, המתאר שלושה מקרים של מיתה וקבורה: דבורה, רחל ויצחק. כמדומני שיש הדרגה בדבר, שיכולה אף היא להסביר את דרך תיאור מיתת דבורה. דבורה נקברת במקום מיתתה, ככל מת הקונה את מקומו; רחל צריכה הייתה להיקבר בחלקה המשפחתית בחברון אך היא נקברה במקום מיתתה בדרך ומוצבת מצבה על קברה; יצחק אבינו מת, ונקבר בחברון במערכת המכפלה בחלקה המשפחתית. לגבי פירוש המילה מינקת מצאנו את תרגום אונקלוס "מינקתא" ואלו תרגום יונתן "פידגוגתא". הבדל יש בין הפירושים בשאלה האם דבורה הייתה מינקת או שמא מחנכת, שראוי לציין את מותה.

לסיום אעיר, שלא בדקתי ארכיאולוגית והיסטורית האם קיימים קברים מסביב למערת המכפלה. כמו כן, אציין שיש לבחון את השאלה מדוע מינקת רבקה נמצאת עם משפחת יעקב, שמא כמחנכת. היסוד הוא שהתורה אינה מציינת את מותן של אימהות אלא אם כן יש סיבה מיוחדת לכך.

² בכיוון אחר, ניתן להסביר שציון קבורת דבורה משמש כסיוע לציון וזיהו למזבח בבית אל.